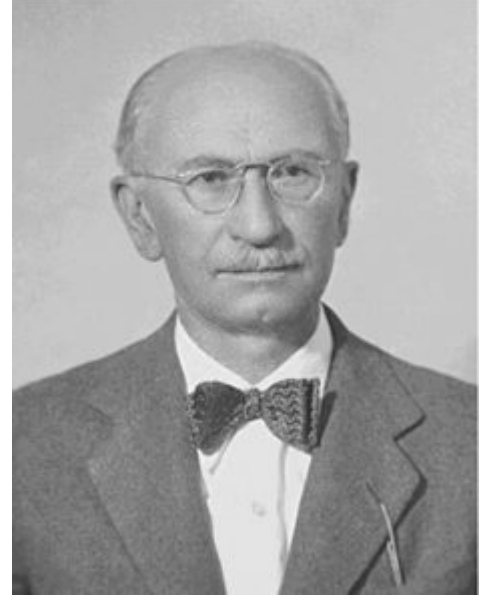

İbrahim Süreyya Yiğit (1880-1952)

Sivas Kongresi'nde Saruhan temsilcisi, Son Osmanlı Meclis-i Mebusanında ve Birinci TBMM'de Saruhan, 1923-1950 yıllarında da İzmit / Kocaeli milletvekili. İbrahim Süreyya Yiğit, 1880 İstanbul doğumludur. Babası Gümüşsuyu Hastanesi doktorlarından Yarbay Ahmet Servet Bey'dir. Ahmet Servet Bey, kökleri Kemah'a dayanan Mekteb-i Tıbbiye mezunlarından ve Nazırlarından Arif Bey'in oğludur. Annesi Emine Hanım Çerkez kökenlidir. Küçük yaşta Rus istilasında esir düşerek İstanbul'a getirilen Emine Hanım'a Cenaniyar ismi verilmiştir. Ahmet Servet Bey'in ikinci eşi olan Emine Cenaniyar Hanım'dan ikisi kız bir erkek çocuğu olmuştur. İlk eşi Seniye Hanım'dan ise Dilara ve Mehmet Ali Nazima adlı iki çocuğu vardır.

Babası Ahmet Servet Bey'in 1883 yılında ölümü üzerine yetim kalan İbrahim Süreyya, dedesi Arif Bey ve ağabeyi Ali Nazima Bey tarafından yetiştirildi. 1890 yılında dedesi Arif Bey'in ölümü üzerine ağabeyi Ali Nazima ve ablası Dilara Hanım'ın eşleri ve çocuklarıyla evden ayrılmaları ile annesi ve ablalarıyla yalnız kaldı. Anne Cenaniyar Hanım göz doktoru Kadri Paşa ile ikinci evliliğini yaptı. Bu evlilikten Hüsametdin adını taşıyan bir oğlu oldu. Kadri Paşa'nın da ölümü üzerine çocuklarıyla birlikte Üsküdar'dan Haydarpaşa'ya taşındı. İbrahim Süreyya Bey'in Karesi mutasarrıflığına tayiniyle maaşının artması üzerine Beşiktaş Akaretler'de bir ev kiralayarak burada oturmaya başladılar. Aynı tarihlerde Mustafa Kemal Paşa'nın da annesi ve kız kardeşini Akaretler'de bir eve yerleştirmesi ile iki aile arasında komşuluk ilişkileri başladı.

İlk ve orta öğrenimini ağabeyi Ali Nazima'nın kurmuş olduğu Mekteb-i Edeb'te tamamladı. Ardından Mülkiye Mektebi'nin İdadi kısmına devam ederek, 1900 yılında iyi derece ile mezun oldu. Sicilinde Türkçe ve Fransızca okuyup yazabildiği, biraz da İngilizce konuşabildiği belirtilmektedir.

8 Eylül 1921'de Ankara'da Mediha Hanım ile evlendi. Mediha Hanım'ın babası Belgrad dizdarının oğlu Yemen'de şehit düşen Miralay Tahir Bey'dir. Annesi Mevhibe Hanım ise Kayseri Muhafızı Şerif Paşa'nın kızıdır. Mediha Hanım, Gedikpaşa'daki İngiliz High School'dan mezun olup, İngilizce bilmekteydi. İlk çocukları, 1927'de doğan oğulları Nuyan'dır. Arkadaşı Ahmet Ağaoğlu'nun isteği üzerine oğluna Cengiz Han'ın ordularının komutanının adını vermiştir. İkinci çocukları 1931'de dünyaya gelen, kızları İnci (Candan) oldu.

İbrahim Süreyya Bey Mülkiye İdadisinden mezun olduktan sonra 30 Ekim 1900'de Maliye Nezareti Mektubi-i Mühimme Kalemi'nde çalışmaya başladı. Fakat yaklaşık bir yıl sonra "erbab-ı fesattan olduğu iddiasıyla" suçlanarak, arkadaşlarıyla mahkemeye sevk edildi. Yargılama sonunda "cemiyet-i fesadiyeye [İttihat ve Terakki'ye] dahil olarak", fitne, fesat ve bozgunculuk yaptıkları sabit görülerek, üç yıl kalebentlik cezasına çarptırıldı (3 Nisan 1902). Kararın temyizde onaylanması üzerine, 6 Ağustos 1902'de Sinop Kalesi'ne gönderildi. Burada iki buçuk yıl yattıktan sonra İstanbul'a döndü ve Daire-i Umur-ı Sıhhiye'de (Karantina) açılan sınavı kazanarak, 14 Aralık 1905'te yeniden memuriyete başladı.

İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra, 16 Aralık 1908- 26 Nisan 1909 tarihleri arasında geçici olarak Tahaffuzhane'de sağlık kurulu ikinci kâtabi olarak bulundu. Bu arada Tensik Komisyonu kararıyla, 14 Eylül 1909'da Atranos (Orhaneli) kazası kaymakamlığına tayin edildi. Ardından 30 Kasım 1909'da Menlik kaymakamlığına, buradan da 17 Nisan 1910'da Cumaibala kaymakamlığına nakledildi. Bu görevi sırasında Cumaibala'ya uğrayan Üçüncü Ordu subaylarından Mustafa Kemal'le tanıştı. Yaklaşık bir yıl sonra, 26 Ocak 1911'de Yenice-i Vardar kazasına tayin edildiyse de buranın "ab u havasıyla" uyum sağlayamadığı için, 21 Ocak 1912'de istifa ederek ayrıldı. Sicil kaydında, bu tarihten 23 Temmuz 1912 tarihine kadar "darülharb"te bulunduğu belirtilmektedir. Bu tarihlerde Trablusgarp'ta başlayan Türk-İtalyan savaşına gönüllü olarak katıldı. Derne ve Bingazi'de Mustafa Kemal ve Enver beylerin komutasındaki birliklerde görev yaptı. Ayrıca Derne'de kurulan Harp Divanı'nda hukuk müşaviri olarak bulundu. İstanbul'a döndükten sonra, 24 Ocak 1913'te Polis Müdüriyet-i Umumiyesi Tahrirat Müdüriyeti'nde göreve başladı.

Bu görevde iken 16 Temmuz 1914 tarihinde, vekaleten Çatalca Mutasarrıflığı'na atandı. Ardından 29 Temmuz 1914'te Hakkâri Mutasarrıflığı'na atandıysa da I. Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle Çatalca'da kalması uygun görüldü. Vekaleten yürüttüğü Çatalca Mutasarrıflığına 8 Eylül 1914'te asaleten atandı. 20 Haziran 1915'te savaş bölgesi içinde yer alan Gelibolu Mutasarrıflığı'na tayin edildi. Bu görevi sırasında sık sık Mustafa Kemal'le görüştü. Bundan sonra sırasıyla 11 Kasım 1915'te Kırkkilise (Kırklareli), 30 Kasım 1916'da Karesi (Balıkesir) ve 19 Ağustos 1917'de İzmit mutasarrıflıklarına tayin edildi. Mondros Mütarekesi döneminde kurulan Damat Ferit Paşa Hükümeti tarafından 9 Mart 1919'da İzmit Mutasarrıflığı'ndan alındı.

İzmit Mutasarrıfı iken 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandı ve Mustafa Kemal Paşa Yıldırım Orduları Komutanlığı'na atandı. 7 Kasım 1918'de bu Komutanlık kaldırılarak, Harbiye Nezareti emrine verildi. Sadrazam'ın daveti üzerine 10 Kasım'da Adana'dan İstanbul'a hareket eden Mustafa Kemal Paşa'yı İzmit istasyonunda İbrahim Süreyya Bey karşıladı ve trene binerek Pendik'e kadar kendisine eşlik etti. Üzüntülü olmakla birlikte kurtuluşa ilişkin inancının sınırsız olduğunu gördü. Mustafa Kemal Paşa, kendisinden İzmit'i Anadolu'nun kapısı olabilecek şekilde örgütlemesini istedi. İbrahim Süreyya Bey görevden alındıktan sonra İstanbul'a dönerek, Mustafa Kemal Paşa'nın çevresinde yer aldı.

Mustafa Kemal Paşa'nın IX. Ordu Müfettişi olarak 15 Mayıs 1919'da Samsun'a hareketinden sonra, İbrahim Süreyya Bey de 24 Mayıs'ta Rauf (Orbay) Bey'le birlikte Anadolu'ya geçmek üzere İstanbul'dan ayrıldı. Rauf Bey'le yapılan yolculukta Nazmi (Topçuoğlu), Yüzbaşı Osman Tufan, Hintli Yedeksubay Abdurrahman, Recep Zühdü ve Binbaşı Aziz beyler de bulunuyordu. Amaçları İzmir ve çevresindeki Yunan işgaline son vermek için örgütlenmekti. İlk olarak Bandırma'da Ethem Bey'le görüşerek bölgede bir milis gücü oluşturmasını istediler. Denizli, Uşak üzerinden Ankara'ya geçerek XX. Kolordu Komutanı Ali Fuat (Cebesoy) Paşa ile buluştular. Hep birlikte Amasya'ya Mustafa Kemal Paşa'nın yanına geçtiler. İbrahim Süreyya Bey, Amasya'da iken, Mustafa Kemal Paşa tarafından güvenliği sağlamakla görevlendirildi. Mustafa Kemal Paşa bu sırada Amasya Tamimi olarak bilinen belgeyi hazırlayarak Rauf Bey, Ali Fuat Paşa ve Refet Paşa'ya imzalattıktan, Erzurum'daki Kazım Karabekir ve Konya'daki Cemal Paşaların onayını aldıktan sonra, 22 Haziran'da kamuoyuna duyurdu.

Amasya Tamimi Erzurum ve Sivas'ta kongreler toplanmasını ve milli bir hareket oluşturulmasını öngörmekteydi. Tamimden sonra Mustafa Kemal Paşa, Rauf ve İbrahim Süreyya beyler Erzurum'a doğru çıktılar. Fakat önce büyük kongrenin toplanması kararlaştırılan Sivas'a uğrayarak hazırlıkları başlattılar. Bu arada Mustafa Kemal Paşa'nın faaliyetlerinin yarattığı rahatsızlık İstanbul'a geri çağırılmasına yol açtı. Sivas'taki hazırlıklar tamamlandıktan sonra 3

Temmuz 1919'da Erzurum'a ulaşan kabile Kazım Karabekir Paşa, Erzurum Valisi Münir Bey, eski Bitlis Valisi Mazhar Müfit Bey ve Erzurum halkı tarafından İlica mevkiinde karşılandı.

İbrahim Süreyya Bey, Kongre sürecinde Erzurum'da bulunarak bütün gelişmelerin tanığı olduğu gibi, bazı durumlarda gelişmelerin içinde de yer aldı. Mustafa Kemal Paşa 7/8 Temmuz 1919 gecesi Saray tarafından İstanbul'a çağrıldıysa da bu çağrıya ret cevabı verince görevine son verildi. O da istifa etti. Bu arada Refet (Bele) Bey, Mustafa Kemal Paşa'ya bir telgraf çekerek, askerlikten istifa ederek Erzurum'da kalmasını önerdi. Mustafa Kemal Paşa o gece Kâzım (Karabekir) Paşa, İbrahim Süreyya (Yiğit), Rauf (Orbay), Münir (Akkaya), Mazhar Müfit (Kansu), Albay Kâzım (Dirik), Kurmay Binbaşı Hüsrev (Gerede) ve Dr. Binbaşı Refik (Saydam) beylerle bir toplantı yaparak, bu öneri hakkındaki görüşlerini aldı. Ayrıca mücadelenin ölümle sonuçlanabilme ihtimaline vurgu yaparak, kendisiyle sonuna kadar beraber olup olamayacaklarını öğrenmek istedi. Ailevi nedenlerle affını isteyen Vali Münir Bey dışındakiler Mustafa Kemal Paşa'ya söz vererek kendisini lider olarak seçtiler.

İbrahim Süreyya Bey delegelere kongre başkanlığı konusunda telkinde bulunmakla görevlendirilmişti. Nitekim, Mustafa Kemal Paşa ve Rauf Bey'in kongreye katılımı iki Erzurum delegesinin istifa etmesi ve onların yerine geçirilmeleri ile sağlandı. İbrahim Süreyya Bey Amasya delegesi olarak katılacağı Erzurum Kongresi'nin hazırlık aşamasında, Ermenilere karşı mücadelede yardım istemek amacıyla Bakü'den gelen Bolşevik temsilcilerle de görüştü. Gelenlerin elinde Azerbaycan hükümetine ait resmi bir yazı olmadığı için görüşmelere Tümen Komutanı Rüştü Bey aracılığıyla, Rauf Bey'le birlikte kimliklerini gizleyerek katıldılar.

Kongre çalışmaları sırasında Mustafa Kemal Paşa Heyet-i Temsiliye başkanı olmak istiyordu. Bunun için yakın arkadaşlarından İbrahim Süreyya, İbrahim Tali, Albay Kâzım, Hüsrev ve Mazhar Müfit beylerden yazılı görüş istedi. İbrahim Süreyya dışındakiler aleyhte görüş açıkladılar. İbrahim Süreyya ise Mustafa Kemal Paşa ile Rauf Bey'in Heyet-i Temsiliye'de bulunmalarını gerekli gördüğünü, aksi halde Heyet-i Temsiliye'den hiçbir hizmet beklenemeyeceğini ve bu birlik halinin dağılacağını savundu. Paşa ile Rauf Bey, heyette buldukları taktirde bu topluluğa yönelecek saldırıların daha kolay yok edileceğini vurguladı. Mustafa Kemal Paşa, bu görüş doğrultusunda Rauf Bey'le birlikte Heyet-i Temsiliye'ye seçildiler. İbrahim Süreyya Bey, 7 Ağustos'ta çalışmalarını tamamlayan Kongre'nin aynı tarihte yayımlanan beyannamesinin altındaki 63 imza sahibinin ilki oldu.

Erzurum'daki çalışmaları sona eren Mustafa Kemal Paşa, 29 Ağustos sabahı İbrahim Süreyya, Rauf, Mazhar Müfit, Dr. Refik, Hüsrev, Cevat Abbas, Muzaffer (Kılıç), Osman (Tufan) beyler ve Hoca Raif Efendi ile birlikte üç otomobil ve üç atlı araba ile Sivas'a hareket ettiler. Kabile 2 Eylül'de Sivas'ta coşku ile karşılandı. Sivas Kongresi çalışmalarına 4 Eylül'de başladı ve sekiz günlük faaliyet, 11 Eylül 1919'da tamamlandı. İbrahim Süreyya, Sivas Kongresi'nde, bazı kaynaklarda Alaşehir veya Karesi delegesi olarak gösterilse de Saruhan delegesi olarak bulundu.

Kongre çalışmaları sırasında, başkanlık meselesi gündeme geldi ve bazı delegeler başkanlığın birer gün veya birer hafta süre ile sıraya bağlanmasını istediler. İbrahim Süreyya Bey bunun karışıklığa yol açacağını ve liderliğin bölüneceğini söyleyenler arasında yer aldı ve öneri kabul edilmedi. Yapılan seçimle başkanlığa Mustafa Kemal Paşa getirildi. Kongre'de Amerikan mandası ciddi bir gündem oluşturduysa da konu Mustafa Kemal Paşa ve Temsil Heyeti'nin Amerikan Senatosu'na bir mektup yazmasıyla tavsadı. Kongre'de bütün milli cemiyetler tek çatı altında toplanarak, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu ve böylece milli hüviyet kazandı. Kongre'de alınan kararlardan birisi Meclis-i Mebusan seçimlerinin yapılması oldu. Damat Ferit Paşa'nın istifası, Ali Rıza Paşa Hükümetinin kuruması ve seçim kararının alınması, gündemi büyük ölçüde değiştirdi.

Heyet-i Temsiliye, seçimlerin başladığı ilk günlerde kendi adaylarını tespit etti ve gerekli yerlerle iletişime geçti. Heyet-i Temsiliye'nin mebus seçilmesini istediği kişiler arasında İzmit'ten aday olan İbrahim Süreyya Bey de vardı. Seçim sürecinde bazı Müdafaa-i Hukuk Şubeleri Heyet-i Temsiliye'nin mebus seçimine verdiği önemi kavrayamamış, bunu millî iradeye müdahale olarak değerlendirmiştir. Bu da İbrahim Süreyya Bey gibi birçok ismin aday oldukları yerlerden seçilememesiyle sonuçlandı.

İbrahim Süreyya Bey, Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları ile Sivas'tan Ankara'ya yola çıktıkları zaman, Mebusan Meclisi seçimleri büyük oranda tamamlanmıştı. Seçilen milletvekilleri İstanbul'a gelmeye başladılar. Bu arada bazı milletvekilleri iki yerden birden seçildikleri için birinden vazgeçmeleri gerekiyordu. Bu nedenle istifa edenlerin yerine yeniden seçim yapılıyordu. Hem Antalya hem de Saruhan'dan seçilen Hamdullah Suphi Bey, Saruhan mebusluğundan istifa ettiği için yapılan yeni seçimi İbrahim Süreyya Bey kazandı ve Saruhan Mebusu seçildi. Bu arada Osmanlı Mebusan Meclisi 12 Ocak 1920 tarihinde çalışmalarına başladı. İbrahim Süreyya Bey de mazbatasını gönderildikten sonra İstanbul'a geldi.

Mustafa Kemal Paşa mebuslarla Ankara'da görüşerek kendisini Meclis başkanlığına seçmeleri, mecliste Müdafaa-i Hukuk adlı bir grup kurmaları ve siyasal bir program belirlemeleri konularında destek istedi. Ancak Rauf Bey tüm çabalara rağmen, "Felah-ı Vatan" ismiyle bir grup oluşturabildi. Grup yönetim kurulunda Rauf Bey (Orbay), İbrahim Süreyya (Yiğit), Bekir Sami (Kunduh), Kara Vasıf, Adnan (Adivar), Cami (Baykurt), Yunus Nadi (Abalıoğlu) beyler görev aldı. Rauf Bey, Mustafa Kemal Paşa'nın meclis başkanlığına seçilmesi için de oldukça çaba harcadı fakat başarılı olamadı.

Zaten, meclisin ömrü de uzun olmadı. Özellikle Misak-ı Millî'nin ilânı, İtilaf Devletlerinin 16 Mart 1920'de İstanbul'u işgal etmesiyle sonlandı. Mustafa Kemal Paşa, Rauf Bey ve arkadaşlarından derhal İstanbul'dan ayrılmasını istedi. Mustafa Kemal Paşa'nın telgrafı geldiğinde Rauf Bey, Kara Vâsıf'ın evinde İbrahim Süreyya, Mazhar Müfit, Yunus Nadi beylerle toplantı halindeydi. Toplantının sonunda Meclis kapatılıncaya kadar İstanbul'da kalmaya, önlem için de Üsküdar'daki Özbekler Tekkesi ile iş birliği yapmaya karar verildi. Plana göre Ankara'ya gideceklerin ilk uğrak yeri Özbekler Tekkesi olacaktı. Fakat Kara Vasıf Bey'in İngilizlerce tutuklanması, İbrahim Süreyya ve Yunus Nadi beylerin hemen Anadolu'ya geçme kararı almalarına yol açtı. Hatta İbrahim Süreyya Bey, Yunus Nadi'yi beklemeden, aralarında Mebusan Meclisi Başkanı Celalettin Arif ve Albay İsmet beylerin bulunduğu gruba yola çıktı. Gruba Özbekler Tekkesi Şeyhi Atâ Efendi, eski erkân-ı harp subayı Nevres ve Saffet (Arıkan) beyler, İsmail Fazıl Paşa, Keskinli Rıza Nuri ve Çerkez Reşit beyler de katıldılar. Grup Akköprü'de Mustafa Kemal Paşa ve büyük bir kalabalık tarafından coşkuyla karşılandı.

Milletvekillerinin çoğunluğu Ankara'ya ulaştıktan sonra, 23 Nisan 1920 günü Büyük Millet Meclisi açıldı ve Mustafa Kemal Paşa Meclis Başkanı seçildi. Celâlettin Ârif Bey İkinci Başkanlığa, Saruhan Mebusu olarak meclisin açılışına da katılan İbrahim Süreyya Bey ise ilk başkanlık divanına idare üyesi seçildi.

Bu arada Bolşeviklerin güvenini kazanmak ve Millî Mücadele için gerekli yardımları sağlamak amacıyla, İbrahim Süreyya Bey ve arkadaşları Yeşilordu Cemiyeti diye bir cemiyet kurdular. Mustafa Kemal Paşa'nın bilgisi dahilinde kurulan cemiyetin, zamanla gizli bir Komünist örgüt gibi çalışmaya başlaması ve üyelerinden bazılarının Sovyet Rusya elçiliği ile ilişkili olmaları nedeniyle faaliyetleri durduruldu.

Mustafa Kemal Paşa, Meclis içinde ve dışında gelişen Komünist hareketleri kontrol edebilmek için 18 Ekim 1920'de

yakın arkadaşlarına Türkiye Komünist Fırkasını kurdurdu. İbrahim Süreyya Bey, Mustafa Kemal'in güvenini kazanmış arkadaşlarıyla bu partinin kurucuları arasında yer aldı. Resmi Komünist Partinin kurulmasından sonra gizli olarak kurulan Komünist Parti faaliyetlerini legal hale getirdi ve 7 Aralık 1920 tarihinde Türkiye Halk İştirakiyun Fırkasına dönüştü. Bu partinin muhalefeti artınca, Çerkez Ethem'in tasfiyesi solu bastırma hareketine dönüştü ve taktik nedenlerle kurulan İbrahim Süreyya beylerin partisi de yasaklandı.

İlk Mecliste İçişleri, Dışişleri, İçtüzük, Program, Defter-i Hakani (tapu kadastro) gibi çeşitli komisyonlarda görev alan İbrahim Süreyya Bey, II. toplantı yılında getirildiği Dışişleri Komisyonu sözcülüğünden 1 Mayıs 1922'de istifa etti. Sakarya Zaferi'nden sonra 19 Eylül 1921'de 62 arkadaşıyla Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'ya "gazi" ve "mareşal" unvanı verilmesini öngören bir kanun teklifi sundu ve kabul edildi. Uzun savaş yıllarının mağduru olan yüz binlerce kimsesiz çocuğa sahip çıkmak amacıyla 1921'de kurulan Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin (Çocuk Esirgeme Kurumu) ilk kurucuları arasında yer aldı.

Millî Mücadele'den sonra, Mustafa Kemal Paşa'nın isteği ile, II. Dönem seçimlerinde İzmit'ten adaylığını koydu ve 458 oyla milletvekili seçildi. TBMM'nin II. Dönemi'nde ülkede çok önemli değişiklikler oldu ve lâik bir yapılanmanın temelleri atıldı. İbrahim Süreyya Bey ilk mecliste olduğu gibi bu mecliste de Mustafa Kemal'in yanında yer aldı ve Halk Fırkasının ilk üyelerinden oldu. Fakat yakın dostu Rauf Bey başta olmak üzere, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını kuran Kazım Karabekir, Ali Fuat (Cebesoy), Adnan (Adivar), Refet (Bele) gibi isimlerle yolları ayrıldı. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasına geçeceğine dair söylentiler üzerine, İsmet Paşa'ya bir mektup yazarak bu tür söylentilere itibar etmemesini bildirdi. Mustafa Kemal Paşa'ya da aynı yönde bir açıklama yaptı. II. Dönem'de Kanun-ı Esasi, Nafia, Dahiliye, Hariciye, Memurin Muhakemat komisyonlarında çalıştı. Askeri terfi, cankurtaran simitleri, emeklilerin aylığının artırılması, yol bedeli, iki aileye Hidemat-ı Vataniye aylığı bağlanması konularında kanun teklifleri verdi. İstiklal Savaşı'na etkin olarak katılmasından ve bu süreçteki fedakârlıklarından ve başarılı hizmetlerinden dolayı TBMM'nin 23 Kasım 1923 tarihli kararıyla Yeşil-Kırmızı İstiklal Madalyası ile onurlandırıldı. Madalyası 23 Mart 1925 tarihinde törenle göğsüne takıldı.

1927 yılında III. Dönem seçiminde 746 oyla Kocaeli milletvekili seçildi. Dönem içinde Hariciye Komisyonu'nda çalıştı. Fransa'da meydana gelen taşkından dolayı Fransız senatosuna Meclis'in üzüntülerinin iletilmesine dair bir öneri sundu. İsmi, Serbest Cumhuriyet Fırkasının kurucu üyeleri arasında geçse de Cumhuriyet Halk Fırkasından ayrılmadı. Zaten 12 Ağustos 1930'da kurulan yeni fırka da yaklaşık üç buçuk ay sonra kapandı.

1931 yılındaki IV. Dönem seçiminde 731 oyla Kocaeli milletvekili seçildi. Dönem içinde Dışişleri Komisyonu'nda çalıştı. Belediye Kanunu'nu inceleyen geçici komisyonda bulundu. Atatürk soyadının kimse tarafından alınamayacağına ilişkin kanun önerdi ve hakkında konuşma yaptı. 1934 yılında Soyadı Kanunu çıkınca, Mustafa Kemal Paşa tarafından kendisine Yiğit soyadı verildi.

1935'teki V. Dönem seçiminde, 677 oyla Kocaeli milletvekili seçildi. Dönem içinde Hariciye encümeninde çalıştı. Belediye Kanunu'na ek kanun layihası komisyonda, Fevzipaşa-Diyarbakır demiryolu açılma törenine katılan heyette yer aldı. Boğazlar Sözleşmesi'ne ait tutanakların bastırılmasına ilişkin önerge verdi. İş Bankası idare meclisi başkanı olan Siirt mebusu Mahmut Soydan'ın 3 Aralık 1936'da ölümü üzerine yerine Ahmet Fuat Bulca atandı. 22 Aralık 1936'da boşalan yere de İbrahim Süreyya Bey seçildi ve bu görevi 1939 yılına kadar sürdürdü. 1939'daki VI. Dönem seçiminde 813 ve 1943'teki VII. Dönem seçiminde 857 oy alarak Kocaeli milletvekili seçildi. Son olarak 1946'daki VIII. Dönem'in çok partili seçiminde 57.859 oyla Kocaeli milletvekili seçildi. Dönem içinde Dışişleri komisyonu üyeliği yaptı. Dolayısıyla 1920-1950 yıllarında aralıksız milletvekili olarak Meclis'te bulundu.

Bu tarihten sonra emekliye ayrılmaya karar vererek, 1950 seçimlerinde aday olmadı. Bu tarihlerde bazı sağlık sorunları ile karşılaştı. 1952 yılının ekim ayında kanser teşhisiyle Nişantaşı'ndaki Teşvikiye Sağlık Evi'ne yatırıldı. Sağlık durumunun iyi olmadığını öğrenen Rauf Orbay, Muhittin Baha Pars, Refik Şevket İnce, Nazmi Topçuoğlu, Fuat Bulca gibi dostları tarafından ziyaret edilen İbrahim Süreyya Bey, geçirdiği operasyonun sonucunda toparlanamadı ve 4 Kasım 1952'de hayata gözlerini kapadı.

Nejdet BİLGİ

KAYNAKÇA

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Bab-ı Ali Evrak Odası (BEO), No: 003736/280131.005; 003850.288745.001; 004361.327014.001.

Dahiliye Nezareti Sicill-i Ahval Defterleri (DH.SAİDd.), No: 00188/214.

Dahiliye Nezareti Şifre Kalemi (DH.ŞFR), No: 00439.00082.001.

Dahiliye Nezareti İdare-i Umumiye Ekleri (DH.İ.UM.EK.), No: 00085.00007.001.

TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı (Tercüme-i Hal ve Mazbatalar)

[1.pdf \(tbmm.gov.tr\)](#)

[HT_366_1_2.pdf \(tbmm.gov.tr\)](#)

[HT_366_1_4.pdf \(tbmm.gov.tr\)](#)

[SM_366_1_3.pdf \(tbmm.gov.tr\)](#)

[SM_366_1_4.pdf \(tbmm.gov.tr\)](#)

Kitap, Makale ve Tezler

ALDAN, Mehmet, **İz Bırakan Mülki İdare Amirleri**, III, İçişleri Bakanlığı, Ankara 2001.

ARIBURNU, Kemal, **Sivas Kongresi Samsun'dan Ankara'ya Kadar Olaylar ve Anılarla**, ATAM, Ankara 1997.

ÇANKAYA, Mücellidoğlu Ali, **Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler**, III. Cild, Mars Matbaası, Ankara 1968-1969.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923**, III. Cilt, TBMMV, Ankara 1995.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi TBMM IV. Dönem 1931-1935**, II. Cilt, TBMMV, Ankara 1996.

ÇUFALI, Mustafa, **Türk Parlamento Tarihi TBMM VIII. Dönem 1946-1950**, II. Cilt, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu, Ankara 2012.

GÜLMEZ, Nurettin, "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılışı ve TBMM'yi Açan Manisa Milletvekilleri", **Açılışının 100. Yılında TBMM ve Manisa'da Siyasi Hayat**, Ed. N. Gülmez vd., MCBÜ, Manisa 2020, s. 157-162.

GÜLMEZ, Nurettin, **Manisa Milletvekilleri Üzerine Bir Analiz (1920-2015)**, MCBÜ, Manisa 2018.

GÜNERİ, Süleyman Necati, **Hatıra Defteri**, Yay. Haz. Ali Birinci, Erzurum Kitaplığı, İstanbul 1999.

GÜNEŞ, İhsan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM V. Dönem 1935-1939**, II. Cilt, TBMMV, Ankara 2001.

İĞDEMİR, Uluğ, **Sivas Kongresi Tutanakları**, TTK, Ankara 1986.

KANSU, Mazhar Müfit, **Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber**, I. Cilt, TTK, Ankara 1968.

KARACA, Taha Niyazi, **Meclis-i Mebusan'dan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Geçiş Sürecinde Son Osmanlı Meclis-i Mebusan Seçimleri**, TTK, Ankara 2004.

KIRZIOĞLU, M. Fahrettin, **Bütünüyle Erzurum Kongresi**, Cilt I-III, Kültür Ofset, Ankara 1993.

KOCABAŞOĞLU, Uygur, Güven Sak, Sinan Sönmez, Funda Erkal, Özgür Gökmen, Nesim Şeker, Murat Uluğtekin, **Türkiye İş Bankası Tarihi**, Tarih Vakfı, İstanbul 2004.

KOCATÜRK, Utkan, **Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü**, İş Kültür Yayınları, Ankara ty.

ÖNAL, Sami (Haz.), **Hüsrev Gerede'nin Anıları Kurtuluş Savaşı, Atatürk ve Devrimler**, Literatür Yayıncılık, İstanbul 2003.

ÖZTÜRK, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM II. Dönem 1923-1927**, III. Cilt, TBMMV, Ankara 1995.

ÖZTÜRK, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM III. Dönem 1927-1931**, III. Cilt, TBMMV, Ankara 1995.

ÖZTÜRK, Vicdan, "İbrahim Süreyya (Yiğit)'in Hayatı ve Parlamenter Faaliyetleri", **Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 8/5 (Spring 2013), s. 631-643.

ÖZTÜRK, Vicdan, **Atatürk'ün Yakın Çevresinden Önemli Bir Sima: İbrahim Süreyya (Yiğit) Bey'in (1880-1952) Hayatı ve Faaliyetleri**, Sakarya Ü. SBE, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2013.

SARIHAN, Zeki, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü**, I, TTK, Ankara 1993.

SARIKAYA, Makbule **Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti**, ATAM, Ankara 2011.

SELEK, Sabahattin, **Milli Mücadele (Ulusal Kurtuluş Savaşı)**, 1, Örgün Yayınlar, İstanbul 1982.

UZUN, Hakan, "İbrahim Süreyya Yiğit (1880-1952)", **Kocaeli Ansiklopedisi**, C. 2, Ed. H. Selvi vd., Kocaeli BB, İstanbul 2023, s. 863-864.

YİĞİT, Nuyan, **Atatürk'le 30 Yıl İbrahim Süreyya Yiğit'in Öyküsü**, Remzi Kitabevi, İstanbul 2006.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ibrahim-sureyya-yigit-1880-1952/?pdf=7418> adresinden erişilmiştir